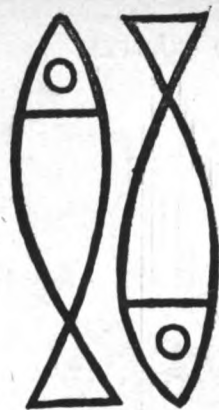

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Rotterdamse Rijweg 174, Rotterdam-8

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

PSALM 128

De lachende kerk

Voor een one-man-show en tòch een lachende kerk moet je bij Fons Jansen zijn. Hij bezit de wonderlijke gave ons te laten lachen om onszelf. Bij een overvloed van lachwekkende zaken maakt hij van de kerk geen lachertje. Wij leveren hem zelf de ingrediënten en zijn daarna bereid er nog voor te betalen op de koop toe! De wereld wil bedrogen zijn — de Kerk betaalt een vaste vrijwillige bijdrage voor de vrolijke noot. Weliswaar komt deze bijdrage niet terecht bij de penningmeester van de kerk maar bij de cassière van de schouwburg. En 't vermakelijke is dat die bijdrage niet aftrekbaar is voor de belastingen, maar dat we er vermakelijkheidsbelasting overheen betalen. Al met al dragen wij behoorlijk bij voor Fons Jansen — is het niet met baar geld dan wel met onbedoelde vrolijke noten (en wat is de verleiding groot om niet te schrijven baarljke nonsens).

Vóór u de wenkbrauwen fronsst over deze on-degellijke taal, moet u bedenken, dat wij onszelf niet zien zitten (of staan!) in de kerk. In (niet naar) de regel zijn wij ter plekke vervuld van een bijna dodelijke ernst, maar dat valt doorgaans alleen een buitenstaander op: die kan relativeren, en wij maken het hem echt niet moeilijk zich enigszins te distantiëren. Lachen in de kerk dient beperkt te blijven tot een heilig lachen — wie zei dat wij de tegenstelling tussen natuur en genade te boven waren? Veel meer dan een rimpellachje kan er dan ook niet af, wanneer die oude, bijziende voorlezer (met nu al een heel lange baard) de „zonen als olijplanten“ in Ps. 128 transformeert tot dito olifanten.

De vrolijke noot

Intussen sprak Ps. 126 al van een droomlachende kerk en begint in de tweede cyclus van de opgangslieden gaandeweg de vrolijke noot te overheersen — zonder dat er sprake is van triumfalisme! Ps. 128 begint met een felicitatie, een geluk-wens voor „ieder die de HERE vreest“. Daar zijn geen stoppels mee bedoeld en evenmin mensen die in voortdurende angst voor God leven. Die „vrees“ is

merendeels een uiting van diep respect, eerbied en ontzag, en zij uit zich in het „wandelen in Zijn wegen“.

Zo leefde het eerste mensenpaar aanvankelijk, en daarom konden zij zo onbevangen met de HERE spreken, wanneer deze in de hof wandelde in de avondkoelte (Gen. 3:8).

De profeet Zacharia maakt duidelijk wat dit „wandelen in zijn wegen“ inhoudt: Spreekt waarheid onder elkaar... beraamt in uw hart elkanders onheil niet. Het is niet zo vreemd dat later en de rabbijn en de jonge kerk over de leer, de thorah, het evangelie spreken als over „de weg“.

Zo simpel is dat dus. Maar het is wel voorwaarde voor het eten van de opbrengst zijner handen. Dat dit laatste niet vanzelfspreekt (zo als niet alleen vakbonden plegen te denken, Hagg. 1:6; Zach. 8:9-13) wordt wel duidelijk uit Lev. 27; Deut. 7 en 28. Trouwens: Israël heeft dat ruimschoots ervaren in bijv. de tijd van de rijkers. Hadden zij gezaaid, anderen maakten zich met de oogst uit de voeten! Zelfs de dappere Gideon staat stiekem zijn haastig bijeengegriste aren in een diepe wijn pers leeg te kloppen... Alleen wie de HERE vreest, weet dat het hem welgaat (Ps. 1) en valt geluk te wensen. Hij zal met gejuich maaïen, zelfs al heeft hij met tranen gezaaid.

Land van wijn en olie

Het land van belofte vloeit niet alleen over van melk en honing, maar ook van olie en wijn. De barmhartige Samaritaan verzorgt er zijn joodse naaste mee, de dichter van Ps. 128 heeft aan het beeld genoeg als balsem voor de wonden. Zijn vocabulair is niet gauw uitgeput. Het uitgeputte Israël leeft op bij zijn bloemrijke gelukwens: uw vrouw — als een vruchtbare wijnstok in uw huis, uw zonen — als olijscheuten rondom uw dis. Het huis (Ps. 127) is afgebouwd en heeft een zinvolle bestemming gekregen. Onvervalst geluk keert weer voor Israël.

Voor Israël. God doet geen half werk als Hij zijn volk verlost. Hij geeft hun, op zijn woord van eer, uitzicht op een volkomen vernieuwd bestaan. Hij denkt aan

hun toekomst als volk, aan het voortbestaan van Israël ook in náám. Precies als in Egypte, toen Israël in zijn prille volksbestaan uitgeroeid dreigde te worden (Ex. 1, m.n. vs. 7 en 12).

Houdt dit nu een waterdichte garantie in voor de door Israël zo begeerde kinderzegen? Maar nooit en nergens is er in de bijbel sprake van een automatisme. Evenmin van individualisme. Men denkt in samenhangen: familie, volk, stam. Ook op dit punt kreeg Israël van zijn God voorbeeldig onderwijs — al was het alleen maar in de vorm van het levi-raatshuwelijk. Zijn volk vormt een levende gemeenschap. Détail-opnamen krijgen we alleen te zien als zij een duidelijk beeld geven van Gods ondernemend handelen: Sara, Rebecca, Rachel, de vrouw van Manoaah, Hanna Elisabeth.

Maar waar staat, dat er verder geen kinderloze huwelijken in Israël waren of ongetrouwde mannen en vrouwen die óók graag een gezin hadden gesticht?

Een stuk uit het geluk

Ook uit de geschiedenis van Israël valt niet weg te denken de ellende, die het gevolg is van de intree der zonde in de geschiedenis der mensheid. Konden Israëlieten niet ziek worden, verarmen, onvruchtbaar blijken, sterven? Waren er voor niets priester-artsen, kundig om bijv. melaatsheid van andere ziekten te onderscheiden? Werden in Israël nooit gebouwen door schimmel aangetast, zodat de priesterlijke bouwpolitie er aan te pas moest komen? Waren alle akkers even vruchtbaar of kon je terecht na de verdeling van het land zeggen: de meetsnoeren vielen mij in liefelijke dreven, ja, mijn erfdeel bekoort mij? Was het lot voor iedereen even gunstig, elk jaar opnieuw? Kwamen er nooit en nergens kleine vossen die de wijngaard bedierven?

De vraag stellen is haar beantwoorden. De niet te schenden blijdschap heeft God ook voor zijn volk voorbehouden voor het feest van de jongste dag. Maar bij die zekerheid kun en mag je leven terwijl de aanvallen nu en hier al zichtbaar worden.

Niet voor niets leert God zijn volk (weer) denken in samenhangen, in levensverbanden. Overal, in elk huis, is er wel een stuk uit het geluk weggebroken. Niet ieder deelt in alle facetten van de zegen. Maar belangrijk is dat Gods volk als totaliteit in de totale zegen deelt.

Noch Eliza noch Jezus heeft alle melaatsen genezen en er bleven kreupele, lamme, blinde bedelaars. Niet iedere weduwe zag haar zoon uit de dood herreizen. Maar het begin is er: de „vrede van Israël“ begint in deze wereld gestalte aan te nemen.

Het goede van Jeruzalem

Als, naar Zach. 8:4, 5, de oude mensen op de pleinen zitten te genieten in de zon, genieten ze ook van de ravottende kinderen. Zijn het niet hun eigen „kinds-kinderen“, dan is toch de ergste pijn van het schrijnend verdriet van vroeger al wat weggeëbd. Ze kunnen van hun laatste dagen in Sion genieten en bevestigen: als één blij is zijn allen blij.

Zij zien „het goede“ van Jeruzalem. Hoe concreet dat is horen we uit Neh. 2:10 (vgl. Ps. 122:9; 85:13; Esth. 10:3). Nehemia komt naar Jeruzalem met het uitdrukkelijke doel de stad te herbouwen. En dan zijn Sanballat en Tobia „er zeer hevig over ontstemd, dat er iemand gekomen was om het goede voor de Israëlieten te zoeken.“

Als dus Jahweh's zegen inhoudt „dat gij het goede van Jeruzalem moogt zien, al uw levensdagen“, dan kun je daar best vrede mee hebben.

Je leven lang betrokken zijn bij de wederopbouw van Jeruzalem is een stuk levenswerkelijkheid dat er niet om liegt. Als kind profiteer je ervan, als volwassene mag je er aan meewerken, als bejaarde mag je er van genieten. Zo wordt de zegewens waar: de HERE zegene u uit Sion. En 't laatste woord is: vrede zij over Israël!

IN DIT NUMMER

Pagina 53

Ds E. R. Postma,
Psalm 128

Pagina 54

Prof. C. Veenhof,
Een naar synodebesluiten en nog wat

Ds H. Smit,
De vrees voor het „robotisme“

Pagina 55

Ds H. Smit,
Ds vrees voor het isolationisme

Pagina 56-57

D. W. L. Milo,
Zondag is Ruud overleden

Ds C. P. Plooy,
De brief van Jakobus

Pagina 58

H. Langerak,
Ingevuld om te leven

Pagina 59

Mej. C. J. Verburg,
Menselijk leven

C. VEENHOF - KAMPEN

Een paar synodebesluiten en nog wat

Er zijn in de voorbije week door de generale synode van de (syn.) Geref. Kerken een paar besluiten genomen die de aandacht verdienen.

Vooreerst werd met grote meerderheid van stemmen (58) besloten geen gemeenschappelijke **synode** te houden van de Geref. en Herv. Kerken. Wel werd besloten aan de Hervormden voor te stellen te streven naar een gemeenschappelijke **vergadering** van de Geref. en de Herv. synode zoals er reeds eerder een gehouden werd.

De achtergrond van wat afgewezen en gewild werd was, dat men van Gereformeerde zijde wel de **samenwerking** tussen beide kerken wilde bevorderen maar — althans bij de grote meerderheid van de synodeleden — de tijd voor de **integratie** van beide kerken (nog?) niet rijp achtte.

De voorzitter van de synode, dr Kruiswijk, achtte de gevallen beslissing een stap achteruit. Hij betreunde die diep. En voor de hervormden, zo schreef Trouw, was dit besluit een bittere pil.

De eigenlijke reden voor deze gereserveerde houding is gelegen in de aanwezigheid en gelijkberechtigtheid van de vrijzinnigheid in de Ned. Herv. Kerk. Een vrijzinnigheid die alle essentiële momenten van het Evangelie loochent. Men „proeft” de vrijzinnigheid uit een bericht als het volgende, ook uit Trouw:

Ds J. G. Jacobs, lid van het hoofdbestuur van de Nederlandse protestantenbond, heeft op het jaarlijks congres van de NPB in Amersfoort gezegd dat de kerk en de kerkelijke organisaties hun tijd hebben gehad en dat een kerkelijk christendom zich in zijn slotfase bevindt. 'Wij moeten ons duidelijk uitspreken voor een bewust afscheid van de kerk en voor de open geloofsgemeenschap. Dat komt neer op de radicale ontkenning. De ontwikkeling van de N.P.B. wordt sterk geremd, doordat wij nog altijd ons doen en laten bepalen door het kerkelijk christendom. De N.P.B. kan zo'n open geloofsgemeenschap zijn maar dan moet er nog heel wat veranderen', aldus ds Jacobs.

Ds Jacobs stelde voorts de vraag, waarom de vergaderingen van de N.P.B. nog altijd met gebed moeten worden geopend of gesloten.

★ ★ ★

Een ander belangrijk besluit was dat wat genomen werd ten aanzien van kerk-radio-en-televisie. De verhouding tussen, enerzijds, de kerk en, anderzijds, deze massa-media is nog al ingewikkeld. Ik hoop er binnenkort iets over te schrijven.

Kerkelijk Leven

Het ging er nu alleen over of de Gereformeerde Kerken, evenals de Hervormde Kerk dat reeds lang deed, **al** de hun door de regering toegewezen zendtijd zouden „overdoen” aan een Stichting de **IKON**.

Tot nu toe is het zo, dat de Gereformeerde Kerken een deel van de haar toegekende zendtijd aan een stichting, het **IKOR**, ter verzorging hebben overgegeven. Een ander deel, dat wat bestemd is voor de uitzending van kerkdiensten, hielden ze „zelf”. Wat dat betreft werken ze samen met o.a. de Chr. Geref. en de vrijgemaakte Kerken in een „Convent”. (De „buiten-verbanders” hebben nog geen zendtijd. Die krijgen ze als ze op een of andere manier een „verband” vormen.)

De bedoeling van een door deputaten voor radio en t.v. ingediend voorstel was dat de Ned. Herv. Kerk en de Geref. Kerken, plus nog was kleinere, **al** hun zendtijd ter verzorging zouden toevertrouwen aan een nieuwe stichting, de I(nter) K(erkelijke) O(mroepstichting) N(ederland), de **IKON**. En voorts dat deze nieuwe stichting op een of andere manier in verband zou staan, niet met de synoden der onderscheidene kerken, maar van de Nederlandse Raad van Kerken!

Zoals ik vroeger reeds schreef, is een Stichting een uiterst gevaarlijk ding! Een Stichting — d.w.z. de mensen die het bestuur ervan vormen — zijn volledig „baas” over alles wat die Stichting bezit en doet! Leden kent een Stichting niet! Tot nu toe was het zo dat de synoden van de Herv. en de Geref. Kerken nog al eens wat zeiden over wat het **IKOR** uitvoerde. Dat was bijna altijd, soms zelfs felle, kritiek. Maar als de nieuwe Stichting, de **IKON**, in het leven zou zijn geroepen zou die alleen te maken hebben met die Nederlandse Raad van Kerken. En die Raad en het **IKON** zouden het best samen kunnen vinden! Van het gesputter van de synodes, waarvan men zich overigens toch weinig aantrok, was men dan verlost!

Maar de Geref. Synode wilde deze nieuwigheid niet accepteren: De deputaten kregen daarentegen opdracht het overleg over een **nieuw** samenwerkingsorgaan voort te zetten. En bovendien kregen zij tot taak rapport uit te brengen over de vraag of de gereformeerde kerken de verzorging van de haar toegewezen zendtijd niet **zelf**

ter hand zouden kunnen nemen. En zo ja, of zij dat op adequate wijze zouden kunnen doen.

De deputaten voor radio en t.v. waren zeer ontsticht over deze besluiten!

Zij spraken over een terugdraaien van de klok, over irritatie bij en onfatsoenlijkheid ten opzichte van andere kerken. Maar het onbehagen over de uitzendingen van het **IKOR** bij de synodeleden was zo sterk dat de synode de idee van een nieuwe, alle kerkelijke zendtijd opslokkende stichting verwierp.

★ ★ ★

Trouw heeft het nodig geoordeeld deze synodebesluiten te commentariëren. En wel op deze manier:

De gereformeerde synode heeft deze week het beeld vertoond van een gezelschap dat met een benauwd gezicht bezig is allerlei boten af te houden. Interkerkelijke samenwerking in de wereld van radio en televisie is op een zijspoor, gezet en integratie met de hervormde kerk is voorlopig uit het gezichtsveld verdwenen.

Nu kan het afhouden van boten een uitstekende bezigheid zijn wanneer daar gegronde redenen voor aanwezig zijn. Maar zulke redenen zijn er op de gereformeerde synode niet geweest. ze zijn tenminste niet boven water gekomen. Wie kennis neemt van de bedrijvigheden in Lunteren komt tot de conclusie dat gevoelens van onbehagen de doorslag gegeven hebben.

Dat onbehagen gold uitzendingen van **IKOR/CVK**. We zullen hier niet beweren dat al die uitzendingen puntgaaf waren, maar het getob over de **IKON** wekte de indruk dat naar gereformeerde overtuiging het evangelie weliswaar niet naar de mens is, maar dat het werk van kerkelijke zendgemachtigden vooral wel naar de mens moet zijn.

Het onbehagen met betrekking tot de hervormde kerk gold de aanwezigheid van vrijzinnigen in die kerk. Met groot gemak werd vergeten dat ook de gereformeerden vrijzinnigen in huis hebben, al heten ze (nog) niet zo. Aan de andere kant hadden de aanwezige hervormde moderamenleden ook openlijker moeten zeggen dat ze niet van zins zijn vrijzinnigen buiten de deur te zetten, in plaats van schimmige verhalen over een dialoog zus of zo te houden. Met elkaar geen synodeweek om in een lijstje te zetten.

Dat weten we dan weer!

De synode van de Geref. Kerk is een gezelschap van mensen met benauwde gezichten die boten — natuurlijk mooie en goede boten! — afhoudt.

Die synode had voorts zonder meer de integratie van de Geref. en de Herv. Kerken moeten realiseren.

Die synode wordt bij dit alles beheerst door — volgens Trouw natuurlijk: domme en achterlijke — gevoelens van onbehagen.

Door haar gedragingen toonde deze synode vervolgens dat al mag dan volgens haar het evangelie niet naar de mens zijn, zij via ra-

dio en televisie een boodschap wil uitgezonden hebben die wel naar de (niet „Trouw”-gezinde) mens is. Al verder komt Trouw ons vertellen dat de gereformeerden reeds vrijzinnigen in huis hebben, ook al heten ze (nog) niet zo. En ten slotte oordeelt Trouw dat de aanwezige hervormde moderamenleden geen schimmige verhalen moesten ophangen over een „dialoog” en zo, maar „recht voor de raap” hadden moeten zeggen dat ze niet van plan zijn de vrijzinnigheid buiten de deur te zetten.

Alzo sprak ons enige, grote, landelijke, Christelijke dagblad over de kerkelijke situatie in ons dierbaar Vaderland.

En wij zeggen: alzo is Trouw.

H. SMIT — DEN HELDER

De vrees voor het „robotisme”

In de discussies over de kerkelijke samenleving speelde ook een rol de afkeer van een vernieuwde aanleg of bestrating van de zogenaamde kerkelijke weg. Misvormt de gang op deze weg het geloofsleven niet tot een handelen naar een stereotiep gedragspatroon, tot het beoefenen van een juridische vaktechniek? Zien wij levende christenen daarbij niet verstarren tot geprogrammeerde robots?

Ook hier kan niemand zeggen, dat de vrees uit de lucht gegrepen is. Hoe is het immers telkens weer met en op die kerkelijke weg gegaan?

Daar kwam een conflict. De weg van het appèl werd gekozen. Naar art. 31 K.O. Als men dan om zo te zeggen het slot van art. 31 bereikt had zonder in het gelijk gesteld te zijn, dan begon men — verongelijkt als men immers nog steeds was! — weer bij het begin. De lijn van art. 31 werd verbogen tot een spiraal. En die spiraal werd een inflatiespiraal voor het christelijke leven. Het ging van beroep tot beroep. En daarna kwam de „revisie” binnen het gezichtsveld.

Het werd „wettig” — de term is op zichzelf al een verschraling! — om maanden onverzoend naast elkaar voort te leven. Soms werd het Avondmaal gevierd bij de gratie van het feit, dat men nog op de kerkelijke weg was.

Een vreemde machinale voortzetting van het samenleven. De partijen zagen elkaar niet meer aan. Elders werd hun zaak immers behandeld.

Wanneer de Here Jezus zijn discipelen onderricht omtrent hun toekomstige dienst, dan horen we Hem zeggen: „Ziet toe, dat gij niet één dezer kleinen veracht!” (Matth. 18:10); „Weid mijn lammeren!”, „Hoed mijn schapen!”

(Joh. 21:15-17). Steeds weer de rechtstreekse betrokkenheid van de herders op de leden van de gemeente — de kleinen, de lammeren, de schapen. En met temeer nadruk wordt deze rechtstreekse zorg in het licht gesteld, als de discipelen een „hoge vlucht” verkiezen in hun vraag naar de eerste plaats. Mogen we daaruit niet afleiden, dat in het gehele kerkelijke leven de rechtstreekse betrachtning van de broederlijke een eerst eis is? En dat het verkeerd gaat, wanneer het rechtstreekse contact sterft en plaats maakt voor een afhandeling-op-afstand?

Waarom heeft men dan op die kerkelijke weg telkens weer de verkeerde ontwikkeling gekozen? Waarom heeft men telkens weer berust in een overname van het werk door kerkelijke instanties-op-afstand?

Hier zien we wat ons vlees is. In conflicten bereikt men zo gemakkelijk het punt, waarop het gelijk belangrijker is dan de gerechtigheid en de bevrediging dan de vrede. Dan wordt het aantrekkelijk de zaak voort te zetten zonder de noodzaak elkaar werkelijk te ontmoeten. Kerkelijke vergaderingen zijn dan ook niet meer een eerlijk begeerde instantie van arbitrage, maar een zwaardere geschutsbatterij die ter overwinning dient te leiden.

Het is bepaald kortzichtig om de schuld hiervan aan art. 31, of aan de kerkenordening, of aan het kerkverband te geven. Het touw draagt niet de schuld aan de knopen die ik erin leg! Het is de mens, die telkens weer de spiraal begeert, het mechanische, de lange duur. Hij wil winnen, al duurt het lang. Zonder de moete van de rechtstreekse liefdebetrachting jegens zijn „wederpartijder”.

In art. 35 staat het voorgestelde vernieuwde akkoord van kerkelijk samenleven staat een bepaling van belang: Hierbij (dit slaat op de weg van het appel) geldt als regel, dat na één appel de zaak beslist is. Een enkel uitzonderingsgeval wordt genoemd. Wanneer deze bepaling serieus wordt genomen, dan zal ze een goede tegenkracht zijn tegenover de ontwikkeling van mechanisme en robotisme.

Hier wordt de spiraal gebroken. Mechanisme en robotisme hebben niet de tijd zich te ontwikkelen. Spoedig komen de partijen terug tot een rechtstreeks contact.

In deze bepaling komt ook uit, dat de zusterkerken hier een **echte** instantie van arbitrage bieden. Van zulk een instantie dient men gebruik te maken in een geest van nederigheid en bereidwilligheid. Een scheidsrechterlijke beslissing behoort serieus te worden genomen. Hieraan kan men slechts toekomen, als men beheerst wordt door het verlangen naar een goede oplossing en naar echte vrede.

De kerkverbandelijke hulp wint aan kracht en verliest aan duur. Ze helpt op gang en ze breekt de structuur van het gewone kerkelijke en christelijke leven niet meer. Spoedig zien de partijen elkaar weer terug.

Bestel nu reeds de 'Hulp bij de Bijbelstudie'

Binnenkort verschijnt het tweede deeltje van 'Hulp bij de Bijbelstudie' „De profeet Jona” van de hand van Prof. C. Veenhof. We wijzen er op dat we velen die het eerste deeltje bestelden moeten teleurstellen, het was na het verschijnen onmiddellijk uitverkocht. **Een herdruk voor deze prijs is niet mogelijk.**

Bestellingen dienen **uitsluitend** te geschieden op gironr 575663 t.n.v. G. de Kruijf, Troelstralaan 252, Utrecht. De prijs is: per 1 ex. f 1,75; 5 ex. f 7,50; 10 ex. f 14,—; 20 ex. f 27,—. Elke 10 meer f 13,50.

Natuurlijk, geen enkele bepaling biedt een garantie voor de kerkelijke welstand (evenmin als het ontbreken ervan). Zonder het geloof en de liefde zal het niet gaan, mag het ook niet gaan. Maar hier hebben we wel een aanwijzing hoe het kerkverband een goede hulp kan zijn in de kerkelijke huishouding. Zonder te worden tot een „ijzeren long”, die de levensfuncties van het lichaam der gemeente probeert over te nemen.

De vrees voor het isolationisme

Op de landelijke vergadering te Spakenburg-Utrecht werd de vraag gesteld hoe de Christelijke Gereformeerde broeders zouden denken over de aanvaarding van een akkoord van kerkelijk samenleven door onze kerken. Op die vraag werd geantwoord, dat uit de gehouden samensprekingen was af te leiden, dat de broeders enerzijds zulk een aanvaarding positief zouden waarderen als een keuze voor de historische lijn, maar dat zij het anderzijds zouden betreuren, als onze kerken zich binnen haar kerkverband als het ware zouden gaan bevriezen. Met dit laatste is goed geformuleerd wat de titel van dit artikelje wil aangeven: de vrees voor het isolationisme.

Ook hier heeft men stellig niet te doen met een gevecht tegen windmolens. Het is — om een enkel ding te noemen — voorgekomen, dat in een gesprek tussen kerkeraleden — namen, tijd en plaats doen er nu niet toe! — de ene partner tegen de andere zei: „Wij willen graag bij u binnenkomen, maar we willen niet meer ergens uitstappen. U moet niet van ons vragen, dat wij de gemeenschaps-oefening met de eigen kerkelijke broederschap zullen opgeven!” Daarop is de samenspreking toen eigenlijk gestrand. De andere gesprekspartner kon zich eenvoudig niet indenken, dat het kerkelijk-behoorlijk zou kunnen zijn een volledig open verhouding aan te gaan met kerken die niet vielen onder de eigen kerkverbandelijke administratie. Dat zou geheel in strijd zijn met de goede orde! Over die „niet-geadministreerde” kerkengroep werd geen kwaad woord gezegd. Verre vandaar! Maar de overweging-van-orde was afdoende en deed de deur dicht.

Hoezeer orde-overwegingen ons ook kunnen aanspreken, hier werd toch weer gezien, dat de kerkverbandelijke organisatie een zelfstandige, „geïsoleerde” positie kan gaan innemen. En dat zij, zelf geïsoleerd, merkwaardigerwijze ook een isolerende functie krijgt. Een rem-functie op de weg naar vereniging!

Hoe komt het toch, dat wij deze hang naar het isolement telkens weer waarnemen? Ook in de eigen kerkelijke geschiedenis! En dat we die ook waarnemen bij broeders en groepen, die helemaal niet de **wens** hebben om isolationistisch, nog minder: kerkistisch, te zijn?

Ik zou hier de aandacht willen vragen voor een drang, die ons allemaal nogal in het bloed zit: de drang naar vereenvoudiging en beveiliging. Die drang kun je overal waarnemen, tot in de gewoonste dingen.

Als bijvoorbeeld gevraagd wordt of een bepaalde persoon voor een zekere functie geschikt is, dan kun je nog wel eens te horen krijgen, dat hij zijn diploma's toch zeker niet voor niets heeft gehaald! Als in de kerk aan een broeder gevraagd wordt of hij zijn vertrouwen geheel op de **HERE** stelt, dan kun je nog wel eens te horen krijgen, dat hij anders toch zeker niet zo geregeld in de kerk zou komen!

We zijn blijkbaar maar weinig geneigd en genegen de soms zware last van het (zelf)onderzoek te dragen en zoeken daarom ijverig naar een spijker waaraan we die last kunnen ophangen. In de voorbeelden fungeerden het diploma en het kerkbezoek als die spijker. We herleiden een diepgaande vraag blijkbaar graag tot iets eenvoudigs, iets „objectiefs”, iets dat je zonder veel denken, zonder geloofsinspanning ook, kunt vaststellen. Dat combineert de elementen van vereenvoudiging en beveiliging. Ons antwoord moet niet vatbaar zijn voor tegenspraak! Dan zijn we „safe”! Uit de voorbeelden zelf kunt u wel afleiden hoe bedriegelijk die vereenvoudiging kan zijn en hoe weinig werkelijke veiligheid die zogenaamde beveiliging biedt. Hoeveel wordt er op die manier wezenlijk vernield!

Heeft dat nu iets te maken met kerkelijke ontmoetingen en met kerkelijke samenleving? Ik geloof heel veel. De hang naar vereenvoudiging en beveiliging heeft zich ook op dit terrein doorgezet. De vraag, of een kerkelijke gemeenschap in onze kerkstraat **past**, is veel moeilijker te beantwoorden dan de vraag, of die gemeenschap in onze kerkstraat **woont**. Bij de eerste vraag komen de „merktekenen om de ware kerk te kennen” (Art. 29 N.G.B.)

aan de orde. En daarmee hangen diepgaande vragen samen. Het is opvallend hoe weinig die merktekenen aan een **werkelijk en effectief** functioneren zijn toegekomen!

Bij de tweede vraag — de vraag naar het „wonen” — belanden we zonder veel moeite in de luwte van eenvoud en veiligheid. Dat is immers een zaak van Ja of Nee! En de verleiding is groot de moeilijke vraag tot de gemakkelijke te herleiden: „We weten, dat ze in onze kerkstraat **passen**, als ze in onze kerkstraat willen **wonen**!”

In dat klimaat wordt het behoren tot hetzelfde verband, het ressorteren onder dezelfde vergaderingskring, tot de al meer genoemde „spijker” waaraan we de last ophangen. De spijker van eenvoud, van „objectiviteit”, van vaststelbaarheid zonder bijzondere inspanning voor denken en geloven. Maar hoeveel is er ook op deze „eenvoudige” en „veilige” weg wezenlijk vernield!

Iedereen blijft keurig zeggen, dat het ordelijk samenleven niet tot het wézen maar tot het wél-wezen van de kerk behoort. Maar wat helpt dat, als we de aanwezigheid van het „wezen” in de praktijk uit het „wél-wezen” gaan afleiden!

In het laatste schrijven van de commissie-Functionering Kerkverband aan de kerken wordt onder meer voorgesteld, dat de kerken zullen uitspreken, „dat het al of niet aanvaarden van het (een) kerkelijk akkoord geen oorzaak van breuk of verwijdering mag zijn tussen gemeenten, die één zijn in geloof en belijden”.

Ik geloof, dat een dergelijke verklaring van positief belang zou zijn. Ze zou neerkomen op de belofte, dat wij de weg van de (slechte) vereenvoudiging en van de (slechte) beveiliging niet zullen gaan en dat we ons kerkverbandelijk samenleven niet zullen maken tot de spijker die de last van de diepgaande vragen van ons overneemt!

Anders gezegd, we zouden daarmee beloven, dat we regelen voor het onderlinge verkeer niet zullen maken tot grenspalen voor het kerkverband.

Hiermee wordt de strijd tegen het isolationisme aangebonden!

De regels van een akkoord hebben hun veelomvattende nuttigheid. Zij vragen niet om die sombere „promotie” tot grenspaal. Ze hebben dat kwaad niet in zich. Wat we moeten bestrijden is niet de regel, maar die donkere drang naar vereenvoudiging en beveiliging. Wanneer die bestrijding niet in geloof en gebed plaatsvindt, dan zal die drang in ieder geval zijn „spijker” vinden — is het niet in een akkoord dan toch in iets anders!

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Zondag is Ruud overleden

Zondag is Ruud overleden.

U kende Ruud niet? Ik ook niet. Maar uit de advertenties kon u Ruud leren kennen. Uit grafschriften en overlijdensadvertenties kunt u veel leren. Loop met vakantie maar elk kerkhofje rond en kijk naar de grafschriften: u proeft hoe de locale sfeer is, hoe het geloofsleven is, hoe de sociale omstandigheden zijn, of er fantasie is, hoe het hart bloeit of onderdrukt wordt, hoe men pronkt met zijn verdriet of zijn verscheurende smart camoufleert. U leert de gestorvenen kennen. U leert hun nabestaanden kennen.

Zo is dat met Ruud. Die is zondag overleden.

Er waren drie advertenties. Eerst het woord aan zijn moeder, zijn zuster en zijn nicht: „Zondag is plotseling van ons heengegaan onze lieve zoon en broer en oom”. Dat is nog vrij rustig gezegd. U moogt het geloven of niet geloven; en doe het maar wel.

Dan de advertentie van zijn schoonouders: „Zondag is plotseling overleden onze beste schoonzoon Ruud. Wij zijn hem uitzonderlijk dankbaar voor de liefde, goedheid en vriendschap, die hij ons geschonken heeft”. — Dat treft meer, nietwaar? Een dankbetuiging, een uitzonderlijke dankbetuiging van je schoonouders? Ga daar meer aanstaan, vandaag.

Maar de eigenlijke advertentie bewaarde ik nog voor u. Die luidt:

Zomaar ineens kwam er op die fijne en mooie zondag een eind aan het leven van Ruud. Vijftig jaar heeft hij intens geleefd en beleefd. Zijn leven was geven aan blijdschap en wijsheid vanuit

een sprankelende levenslust. Ruud was een geweldig mens. Hij was zo'n allerliefste papa van ons en zo'n allerliefste man van mij, die ons steeds omringde met zijn vreugde en liefde. Wat zullen wij hem missen en met ons zo vele anderen, die zich door hem geleid en gesteund wisten. Nu reeds ervaren wij, hoe hij in ons allen voortleeft.

—o—

Dat is een wat ongewone advertentie. En u lette niet op de taalkundige vlekjes (uitgekiend proza kan heel wat minder hartelijk zijn). Maar u ziet in een paar lijnen Ruud getekend. Niet alleen was hij door zijn naaste familie geliefd. Niet alleen waren zijn schoonouders hem zeer dankbaar voor zijn liefde, goedheid en vriendschap. Niet alleen was hij een fijne man en vader..... zelfs dat komt meer voor. Maar hij was een man, die van zijn blijdschap en wijsheid heeft uitgedeeld, gegeven en geschonken. Zijn motorische kracht, opwellend uit een sprankelende levenslust, had alles uitgestraald, waar zijn omgeving behoefte aan had.

Het is zalig te geven. Zaliger dan te ontvangen. Sommige mensen zijn begiftigd met zoveel overvloedige levenskracht, dat ze altijd maar kunnen blijven geven. Hun energie kan niet op. Nooit zijn ze met zichzelf bezig. Altijd wacht er wel iemand op hun attentie, hun hulp, hun raad, hun kwinkslag. Ze zijn sterren van de eerste grootte. Ze stralen licht uit. Men kijkt naar hen uit, men kijkt hen aan, men kijkt hen na.

En hoe meer ze stralen, hoe lichter ze worden. Hoe meer ze geven, des te rijker ze worden. Salomo zei al zo iets: je kunt zuinig zijn en arm worden — je kunt mild geven en rijk worden. Vijftig jaar intens geleefd. Diezelfde vijftig jaar intens beleefd. Wat een wonder, dat zo'n fel lichtje ineens is uitgebrand. Zo'n accu is plotseling uitgeput. Op een mooie zondag ging Ruud heen. De dag des Heeren sprak het amen op een schoon leven.

Hoe was hij verder? Een steun voor weduwen? Een raadsman voor wezen? Een helper van de verdrukten? Een verzorger van hongerigen, armen en naakten? Het laat zich wel raden. Dit type mensen loopt altijd tegen krepeergevallen aan, vindt altijd wel een naaste, die mishandeld en beroofd in de berm is achtergelaten. In elk geval was hij een man, waar velen tegen aan geleund hebben; velen, die nu dreigen om te vallen.

Maar er zit meer in dat begrafenisproza. Vijftig jaar..... kijk eens

C. P. PLOOY - EDE

De brief van Jakobus

Voeg de daad bij het geloof
(2: 14-20)

'k Zou de bespreking van dit gedeelte van Jakobus' brief willen beginnen met een citaat van prof. De Graaf:

„De kerken verkeren in een crisis. Velen verstaan de boodschap niet meer. Sommigen willen uit solidariteit met de wereld maar verder zwijgen over God en Christus, over verzoening en verlossing, genade en geloof.

De Jakobusbrief wijst in een andere richting.

Het is niet verkeerd om te geloven in God en Christus, in verzoening en verlossing, en om daarvan te getuigen, maar het is verkeerd als dit geloof niet *funktio-*

neert. Anders gezegd: de „moderne mens” (wie is dat eigenlijk?) neemt het de christenen niet kwalijk, dat zij christenen zijn, maar dat ze het niet zijn met-ter-daad.”

In wat nu volgt voert Jakobus als het ware twee sprekers in, die het tegengestelde beweren. Hij doet dat om zijn betoog te verlevendigen.

A. zegt, dat hij geloof heeft... maar hij heeft geen werken. (14)

B. zegt, dat hij werken heeft, en dat dat heel goed kan, dat de een geloof heeft en de ander werken. De één is „sterk” in geloof, de ander is „sterk” in werken. Zou je het zo niet kunnen zeggen? Iedereen kan toch niet alles hebben? (18)

Jakobus maakt met een voorbeeld duidelijk, dat geloof-zonder-werken niet baat, niet behoudt (14), ja, dood is (17). Wat baat het om tegen iemand die aan alles gebrek heeft te zeggen: ga heen in vrede (bekende joodse groet), houd u warm en eet goed, — als u de daad niet bij het woord voegt en hem van eten en kleding voorziet? Wat koopt die ander voor uw schone groet en vrome wens?

„Het is slechts een *vergelijking*; want het voorbeeld is niet ontleend aan het geloofsleven, maar aan de houding tegenover de medemens. Het *punt van vergelijking* is de tegenstelling tussen de innerlijke gezindsheid, die zich slechts in woorden uit, en de uitwendige daad.” (Keulers)

Zo is het nu ook met het *geloof*. Als daar de daad niet uit resulteert, blijkt het dood. „Geloof-ansich” is een onmogelijke zaak. Een doodgeboren kind.

Vers 18 is en blijft moeilijk weer te geven, hoewel niet moeilijk te verstaan. Zegt die „iemand” tegen Jakobus: gij hebt geloof en ik heb werken?

Men zou eer het omgekeerde verwachten: gij, Jakobus spreekt zo

schoon over de werken, maar ik heb geloof. De Willibrordvertaling heeft het ook zo, met een wijziging van de grondtekst. Maar noch de „gij”, noch de „ik” hoeven op Jakobus te duiden.

De bedoeling is in ieder geval wel duidelijk: je kunt geloof en werken niet over 2 christenen verdelen. Ge gelooft toch dat God één is? (19) Maar dan is dát geloof ook een geloof uit één stuk, daar kunnen de werken niet van gescheiden worden, daar komen de werken zonder meer uit voort, bij elke ware gelovige.

Ziet u kans uw geloof te *tonen*, zonder de werken?

Maar ik kan u mijn geloof tonen uit de werken, zegt Jakobus. (18) Hij gaat dit nu illustreren met voorbeelden, eerst negatief, uit de duivelenwereld, en dan positief, uit de geschiedenis van Israël.

Deze voorbeelden zijn niet, zoals in vr. 15, 16 vergelijkingen uit een ander gebied, maar echte voorbeelden uit het gebied van het *geloof*.

De joden-christenen worden herinnerd aan hun geloofsbelijdenis, Deut. 6: 4. Een stereotype formulering van het specifiek-christelijk

naar een man van vijftig. Zijn zilveren bruiloft in het zicht? Het mooiste van zijn vrouw afgekeken? „Zit zijn dasje goed, zit zijn jasje goed? Vader gaat op stap.” Wat slippertjes achter de rug? Wat verhoudinkjes gehad met secretaresses, buurtjes, vriendinnetjes.... dat gaat toch zó maar, vandaag? Een kniesoor, die zich daar op doodstaart.

Maar nee. Een gave vrouw, die een prachtig diploma meegeeft aan een gave echtgenoot. Hij heeft haar „omringd” met zijn vreugde en liefde. En omdat hij steeds gaf kwam hij niets te kort. Omdat hij haar steeds omringde kon hij haar nooit ontrouw worden.

En let u ook op zijn kinderen? Twee zoons — ze kunnen zo in de twintig zijn. Onder dienst geweest? Lange haren, slobbertruien, bromfietzen, protesten, bier en drugs? Zal die oude heer hun een zorg zijn? Hebben zij hem verzocht, hen in de wereld te schoppen? Want zo spreekt toch een groot deel van deze generatie?

Maar nee. Twee jonge kerels, die zijn bloed voeren en die de nagedachtenis van hun vader hoog zullen houden. Echo's geven op zijn blijde levensaccord. Die straks rechts en links van moeder gaan staan om vader te vervangen en haar te „omringen” met vreugde en liefde. Die zullen trachten hun vader te laten voortleven in het gezin door zijn werken na te volgen.

Het is een heerlijk ding, als een leven zo wordt afgesloten. En zeg nu niet direct misprijzend: Gods naam wordt heel niet genoemd. De nabestaanden hoeven immers niet „Heere Heere” te zeggen? Maar de tekening van Ruud zou een christenmens niet misstaan. En voor de rest weet ik het niet. Zo min als u.

—o—

Ik denk aan een recente begrafenis. Een van onze jonge predikanten. Dacht u er ook aan? Een kort leven — 45 maar — en toch een volkomen, een voltooid leven. Een man, van wie ook de blijdschap en wijsheid afstraalden. Een man die nooit aan zichzelf — altijd aan anderen dacht. Een geleerd theoloog — maar een kind des koninkrijks. Een vader, zoals je allemaal had willen hebben. Een man, die stralend over zijn vrouw sprak. Een herder, die altijd achter dwalende schapen aanliep. Een vriend, vol liefde, goedheid en vriendschap. Raadsman voor velen, steun voor ieder die zijn weg kruiste. Een christen die ten volle klopte op het op Gunnink's naam staande adagium: vrolijk-orthodox.

God heeft blijmoedige gevers lief. Die zin is niet alleen voor de collecten geschreven — maar voor alle mensen, die geven zaliger achten dan ontvangen. Onze maatschappij heet wel een consumptiemaatschappij. Bijna ieder geniet, houdt zijn hand op, trekt subsidies, draait zijn knop om en consumeert. Bijna ieder eet te veel, drinkt te veel, snoept te veel, zit te veel, slaapt te veel, is te passief. Weinig mensen is het gegeven aan anderen mee te delen, zich te verteren in naastenliefde, hun moeheid weg te zingen, hun teleurstellingen in kwinkslagen om te zetten, hun tekorten tot overvloedige goede werken te sublimeren. Dat zijn stralende sterren in een zeer duistere wereldnacht; verstandigen, die velen tot gerechtigheid hebben gebracht, om met Daniël te spreken.

Daar was eens een man, Job heette hij, die in zijn leven gegeven en geschonken heeft: de ellendige gered heeft, de wees en de hulpeloze gesteund heeft, die het hart van weduwen deed zingen, die zich met gerechtigheid kleepte, die de blinde het licht gaf en de kreupelen voeten schonk, die een vader voor de armen was en het lam uit de muil van de leeuw redde. Zijn nagedachtenis is voor miljoenen tot een zegen.

Er was eens een vrouw, Dorcas heette zij, die overvloedig was in gaven en goede werken. Ze kwam er door in de Bijbel. Ze had weduwen in de kleren gezet en wat ze verder allemaal gedaan heeft laat zich raden als u psalm 146 leest. Want zulke mensen als Job en Dorcas lijken op hun Vader, die verdrukten recht verschaft, die hongerigen brood geeft, die gevangenen in vrijheid stelt, die blinden het licht schenkt, die gebogenen opricht, wees en weduwe op de been houdt.

—o—

Kijk. Moet u ook aan al die mooie dingen denken, als u een mooi leven ziet eindigen? Zo'n leven is met een blij accord afgesloten. De Heere heeft gegeven — want wat kan een mens weggeven dat hij niet eerst ontvangen heeft? De Heere heeft teruggenomen — wat Hij tijdelijk aan zijn rentmeesters in bewaring had gegeven. Daarom zij de naam des Heeren geloofd — zodat zelfs uw achterklappers uit uw goede werken moeten erkennen: dat zijn nu net precies de deugden van uw hemelse Vader.

Zo is de nagedachtenis van de rechtvaardige velen tot een zegen. Ons einde zij gelijk aan het zijne.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

loof zonder de werken niets uitwerkt? En dan komen de positieve voorbeelden: Abraham en Haagar. (21-25)

Abraham, uit werken gerechtvaardigd

(2 : 21-24)

geloof was er toen kennelijk nog niet, wat wijst op zeer vroege ontstaanstijd.

Maar de boze geesten geloven dit ook, en... ze sidderen! Wanneer het geen toewending tot God bewerkt en uitdrijft tot het doen van wat Hem behaagt, worden de meest troostvolle waarheden tot een bron van vrees! Geloven is maar niet blote kennis, theoretisch toestemmen, maar: vertrouwen, overgave aan God en gaan doen wat Hij ons zegt. Zie voor het sidderend geloven der boze geesten o.a. Matth. 8 : 29.

Geloof zonder de uitwerking in werken die God behagen noemt Jakobus „leeg”. Zo staat er in de grondtekst van vers 20: wilt ge weten, gij leeg mens, dat het ge-

„Onze vader Abraham”, — bedenkt aan wie Jakobus schreef: christenen uit de joden. Dit voorbeeld moet hen wel zeer aanspreken. Abraham, gerechtvaardigd uit werken, toen hij zijn zoon op het altaar legde. De bereidheid tot het offer geldt voor de daad. En 't was gelóófsdaad. Want Abraham luisterde naar de HERE en deed wat Hij zei, gaf wat Hij vroeg. Hoezeer ook beproefd (1 : 3) hield zijn geloof stand. Ja, zijn geloof bereikte de hoogste spankracht, door te overwegen dat de HERE bij machte was Izak als uit de doden op te wekken en daaruit heeft hij hem ook bij wijze van spreken teruggekregen (Hebr. 11 : 18, 19)

U ziet hoe geloven en doen bij hem samengingen en dat het ge-

loof van Abraham door zijn daad op de Moria tot z'n hoogtepunt kwam. (vers 22) en zo ging het Schriftwoord in vervulling: Abraham geloofde God en het werd hem tot gerechtigheid gerekend en hij werd een vriend van God genoemd. (Gen. 15 : 6, Jes. 41 : 9; 2 Kron. 20 : 7)

Het Schriftwoord uit Gen. 15 werd „bevestigd en bekrachtigd bij de uitspraak des HEREN over Abraham op Moria, bij de volle ontsluiting van Abrahams geloofswerk; daar keurt en kroont de HERE Abrahams geloof” (Sikkel) Prof. Jager haalt hier met instemming aan Prof. J. Ridderbos (Abraham, de vriend Gods, p. 198) „Abrahams geloof is voor God reden om hem te beschouwen als een „rechtvaardige”, d.w.z. als iemand, die voldoet aan de eis van die bijzondere vriendschapsbetrekking, waarin God tot hem getreden is... En vraagt ge nu, wat de beslissende zaak is, waardoor Abraham als vriend en bondgenoot Gode aangenaam, dus rechtvaardig zijn zal, en in die betrekking der genade tot God zal kunnen blijven, dan wordt hier klaar en duidelijk gezegd, dat die

alles beslissende zaak het geloof is”.

Een mens wordt dus niet gerechtvaardigd uit geloof-zonder-meer, uit geloof-dat-niet-leeft-in-de-werken. Dit rechtvaardigen is: rechtvaardig verklaren, in de zin van rechtvaardig erkennen. God verklaarde, dat deze daad van Abraham Hem behaagde, dat het zó goed was; dat verklaart God van het gelóóf en ook van het geloofswerk, dat er onlosmakelijk mee verbonden is. (prof. Jager)

Hier schijnt tegenstrijdigheid met Paulus in Rom. 4. Maar het gaat Jakobus niet om de werken-der-wet (Rom. 3 : 28), die aan het geloof vooraf zouden gaan en waarmee men de zaligheid zou kunnen verdienen. Dáár gaat Paulus tegen in. Tegen gelóófswerken heeft Paulus uiteraard helemaal geen bezwaar, hij dringt er in al zijn brieven op aan.

H. LANGERAK — UTRECHT

INGEVULD OM TE LEVEN

Er is door de dichters die wij de vijftigers noemen, een gebruik van de taal ontstaan dat, meer dan vóór die tijd, is gericht op het onverwachte vergezicht dat een woord opent door zijn rangschikking in de zin.

Je leest en je gedachten gaan een bepaalde richting uit, maar de zin breekt af en het eerste woord van de volgende zin schokt je denken weer een andere kant op.

Een voorbeeld. Gerrit Kouwenaar begint een gedicht:

Een dode dichter is dichter
bij dan een levende: zijn taal
is volstrekt
gevuld met grond
dat zij bestaat.

Als je dat eerste zinnetje leest denk je dat gezegd wordt dat een dode dichter echt nog een dichter is — en dat wil ook gezegd zijn — maar direkt bij de volgende zin wordt de zaak heel anders.

Dan blijkt dat tweede woord „dichter” de betekenis te hebben (of te krijgen) van „nader”. En het woord „volstrekt” aan het eind van de tweede regel suggereert eerst het besliste, het voor geen tegenspraak vatbare, maar krijgt door het eerste woord van de derde toch een andere betekenis. Het zegt dan dat de taal van de dichter haar waarde dankt aan het enige wat zeker is, dat is de materie, de grond van het bestaan.

Afgezien van de strekking, is dit vers vooral door de rangschikking van de woorden een exposé van het typische van de dichters van de jaren vijftig.

Aan het bovenstaande dacht ik toen ik las in de, mij ter bespreking toegezonden, dichtbundel: „Ingevuld om te leven” van Coert Poort.

Deze in 1922 te Rotterdam geboren dichter, debuteerde in 1953 met de bundel „Twee gedichten”, waarop nog volgden „Een kleine dag voor mijzelf” 1955; „De koning van Wezel” 1958; „Mannenwerk” 1961, en een bundel verzamelde gedichten in 1970.

Coert Poort is een woordkunstenaar, bij wie ook de wonderlijke woordschikking vaak voor verrassingen zorgt. Maar ook voor moeilijkheden, want de gedichten van Coert Poort zijn niet zo gemakkelijk toegankelijk.

Na het lezen en nog eens en nog eens lezen blijft er genoeg over om later ontdekt te worden.

„Ingevuld om te leven”, waarin de gedichten geen opschrift hebben, begint:

Ik probeer hier
van enkele woorden
het gebruik
te beperken
maar de taal
waartoe zij behoren
mag het niet merken

De dichter zegt dat hij „hier” van enkele woorden het gebruik probeert.

„Hier”, dat zal in dit gedicht zijn of in een gedicht waar hij mee bezig was. Hij experimenteert met die enkele woorden. Wat zijn ze veelzeggend. Wat kun je ze, voor veel wat je zeggen wilt gebruiken. Maar, wacht even, als je doorleest bemerk je dat hij juist het gebruik probeert te beperken. Hij wil zuinig zijn op die woorden. Een woord is zo kostbaar, je mag er niet mee strooien.

Maar de beperking van het gebruik moet wel zodanig zijn, dat de taal toch de voluit sprekende taal blijft. De taal mag het niet merken.

Dat is wat ik er in lees. Maar 't is heel goed mogelijk dat de dichter er iets anders mee zeggen wilde. Of ook dat U er iets anders in leest. Mij best. Gedichten zijn voor velerlei uitleg vatbaar. Het lezen ervan is een ontdekkingsreis.

Trouwens, dat geldt ook voor het schrijven van een gedicht.

Je ziet nu nog
alleen maar
de letters
de pootjes
van honderden woorden
ik ben bezig
ze om te draaien
ik ben bezig
te zien
waar ze horen

Nu hoort U het van de dichter zelf. Hij weet ook nog niet wat er komen gaat. Hij is bezig te zien, om straks te kunnen horen.

Maar hoe dan ook, dichten moet hij. 't Is een zware opgave. Altijd weer is er de invallende gedachte die een weg zoekt.

Ik zou wel
een deur willen zijn
voor gedichten
ieder ogenblik een die mij
zonder te denken
benut
die mijn mogelijkheid te
bewegen
herhaalt
die er niet kan stilstaan
en leven
die er niet kan uitpraten
en sterven
en nog meer van kan maken

ja een deur voor gedichten
waaraan niet wordt gekocht

De gedichten die naar buiten willen, zijn zelfstandige creaties. De dichter hoeft ze in feite alleen maar uit te laten. Als hij alleen maar een deur was, was hij eigenlijk al klaar. Maar dan ook verder geen drukte. Aan de deur wordt niet gekocht.

U merkt wel dat ik niet te veel zei toen ik beweerde dat de gedichten van Coert Poort niet zo gemakkelijk toegankelijk zijn. Ze zijn, zoals er achter op het kaft staat „voor een beperkte groep ingewijden” zo boeiend, dat de dichter voor hen „de prins is van onze na-oorlogse dichters”.

Dat is heel goed mogelijk. Poort heeft inderdaad een bijzondere zeggingskracht... Maar hij gebruikt die, althans in deze bundel, bijna alleen om iets over gedichten te zeggen. En dat is mij toch te eng. Er is meer met het gedicht te doen dan te filosoferen over het gedicht zelf. Hoe mooi dat overigens ook zijn kan.

Mooi... maar wie maakt dat uit? Ook daar zegt de dichter iets over.

Mooi
of lelijk
dat zul je nooit weten
want je wordt niet
geboren op hoogten
waar zulke woorden bestaan
en je komt niet binnen
in kamers
waar zoiets van je gezegd
wordt

zelfs in de hand
in je eigen spiegel
heet het nog
vroeg of laat
en nooit mooi of lelijk
waar je zo naar veland hebt.

Het onzekere inzake mooi of lelijk komt hier prachtig tot uitdrukking. We zijn niet zo hoog van intelligentie dat we dat objectief kunnen uitmaken. En zeker niet als het gaat over onszelf, of, al wordt dat niet apart gezegd, over iets van onszelf. Over ons werk, over degenen die wij liefhebben.

Hoe ervaren anderen ons en ons werk? Daar kom je nooit achter. En misschien maar goed ook.

Tenslotte dit. Als je luistert naar dichters hoor je graag, althans zo gaat dat mij, hoe zij staan in het leven.

Ik wil iets horen over hun blijdschap en verdriet, ik wil iets weten van hun hoop en hun wanhoop, ik wil iets vernemen over hun liefde en hun afkeer, ik wil van ze weten hoe ze staan in deze wereld met haar angstaanjagende tegenstellingen. Waar staan ze? Aan welke kant?

Daarover hoor je van Coert Poort, vind ik, te weinig.

Maar van zijn woordkunst, dat moet gezegd zijn, valt voor de liefhebber, de „ingewijde” veel te genieten.

Ingevuld om te leven.

Uitgave Kok, Kampen

Afscheid Prof. Dr K. J. Popma

Op 1 juni a.s. zal prof. dr K. J. Popma afscheid nemen als bijzonder hoogleraar in de calvinistische wijsbegeerte aan de Groningse en Utrechtse universiteit.

Prof. Popma heeft zich in zijn publikaties een veelzijdig en artistiek schrijver getoond. Behalve wijsgerige studies schreef hij over theologische, politieke en literaire onderwerpen. Ook zijn bijbelstudies en romans trokken de aandacht.

Op de dag van zijn afscheid krijgt de scheidende hoogleraar een feestbundel aangeboden. Deze bundel zal artikelen van vrienden en oud-leerlingen bevatten, die verschillende facetten van zijn werk belichten, alsmede het afscheidskollege van prof. Popma zelf. Aan deze bundel werken mee dr O. C. Broek Roelofs (Popma's wijsgerige benadering van de theologie), drs D. J. Buwalda (Popma's beschouwingen over de oudheid), drs C. Groen (bibliografie), dr O. Jager (het literaire werk), drs Tj. Jongsma en mevrouw drs P. E. Jongsma-Tieleman (Popma's anthropologie), dr J. Klapwijk (de geschiedenisbeschouwing), dr F. H. von Meijenfeldt (Levensbeschouwing en de vrijheid der exegese), dr G. Puchinger (schrijft een „portret” van Popma) en drs H. E. S. Woldring (visie op de samenleving). Als titel van de genoemde feestbundel is gekozen „Het Leven Beschouwd”.

U kunt op deze feestbundel voor prof. Popma, die op 1 juni a.s. zal verschijnen en die ongeveer 230 blz. zal tellen, nu reeds intekenen. U maakt dan de intekenprijs van f 25,— over op girorekening nr. 76647 van dr mr P. W. Huizenga te Utrecht. Dit betekent tevens, dat uw naam in het felicitatieregister wordt opgenomen. Na verschijning zal de prijs van dit waardevolle boek verhoogd worden tot f 30,—.

**„Een gesloten deur... een open venster.”:
de zorg voor de geestelijk gehandicapte naaste.**

MENSELIJK LEVEN

„Alle werkelijk leven is ontmoeting”.

Martin Buber

Een mens is pas echt mens wanneer hij in relatie staat met een ander.

Menselijk leven is dan ook leven waarin contacten gelegd kunnen worden, waarin ontmoetingen plaats vinden, waarin het kind reageert op de hem omringende wereld, en de wereld op het kind. Wanneer een kind plezier heeft in het maken van bewegingen, geluiden en dergelijke, zodat het iets beleeft, is het zinvol bezig met de dingen om hem heen; zinvol bezig zijn is een vorm van contactname, menselijke contactname met de dingen! Het is bijvoorbeeld zinvol, omdat het kind in dit „bezig-zijn” een stukje verder-gekomen-zijn kan ervaren.

Dit kind is dan op menselijke wijze bezig, in dialoog met de hem omringende wereld.

★ Eerste relaties, de dialoog

De relaties beginnen al bij de geboorte. Ed. Hoornik zegt in zijn gedicht „Geboorte” zo mooi:

„Nu bloeien rozen op mijn wangen,
en bloed en water breken uit;
nu voel ik je ter wereld hangen,
— je eerst geluid.

De dag komt op; twee stemmen zingen:
ben jij daar moeder? jij, mijn kind?
O ziel, die om het licht zal kringen,
uw vlucht begint.”

Bij het geestelijk gehandicapte kind zal de moeder hetzelfde ervaren als de moeder in het bovenstaande gedicht. Maar niet lang zal het duren of de moeder merkt dat het kind slechts zeer langzaam de roep van de moeder tot zich kan laten doordringen. Het kind wordt in de dialoog geroepen, maar antwoordt niet.

De moeder wil in dialoog treden met haar kind. Dat is het enige waar het in de moeder-kind-relatie op aan komt, in het begin. Hier nu ervaart men het anders-zijn van het geestelijk gehandicapte kind: dit menselijke contact, dit echt herkennen van de ander en van de dingen om hem heen, komt laat en onduidelijk.

Het komt slechts dan wanneer we heel geduldig en vol liefde proberen het kind daartoe te wekken.

Het is niet zo, dat we het kind gelukkig maken als we het in zijn eigen wereldje laten wegzinken en dus niets met hem gaan proberen. Vanuit het menselijk contact dat we willen opbouwen kunnen kinderen verder komen in hun wereld. Maar we moeten ze daarbij zeer actief terzijde staan en hulp bieden.

Dan komt misschien langzaam een vorm van een dialoog opzetten, hoewel het kind nog aan het groeien is in het mens-zijn, verder vertrouwd moet raken met de dingen en woorden uit onze wereld.

Mens-zijn is namelijk ook: mens worden!

Uit het bovenstaande is wel duidelijk geworden, dat de dialoog een grondhouding van ieder mens is.

In deze dialoog maakt de mens zich kwetsbaar, maakt zich afhankelijk van de ander en het andere.

Jammer genoeg is in de intermenselijke relatie vaak de ik-andere-relatie gestoord.

De mens realiseert zich, dat hij kwetsbaar is wanneer hij zich openstelt voor een ander of met een ander in de dialoog treedt.

Het menselijk leven ontstaat door de dialoog, in de dialoog komen moeder en kind tot hun recht.

Maar het kan zijn dat de dialoog stopt: één van beiden, die de dialoog op gang hield, is dan de dupe geworden en voelt zich weerloos, alsof hij tot object in de ogen van de ander is geworden. Mens-zijn is menselijk samen-zijn en in relatie, dialoog, kunnen treden.

De geestelijk gehandicapte kan vaak zelf niet in dialoog treden. Wij moeten met hem gaan praten. Als er geen antwoord komt, valt de dialoog uit;... is nu de geestelijk gehandicapte tot object geworden?

★ De geestelijk gehandicapte in de dialoog

Hoe vaak gebeurt het niet dat de zwakzinnige buiten de dialoog met andere mensen wordt gehouden, en dat er in zijn bijzijn over hem wordt gepraat? Dan is hij wel degelijk door de omstanders tot object gemaakt!

Hoe vaak mislukt de dialoog niet tussen partners van gelijk niveau? Hoe vaak worden de intermenselijke relaties gestoord door onbegrip of ongeïnteresseerdheid?

Zouden we dan op grond van het feit dat de relatie met de geestelijk gehandicapte gestoord is, kunnen zeggen, dat de vraag naar zijn mens-zijn in het geding komt? Dit in geen geval. Zijn mens-zijn moet alleen maar worden beleefd als een andere vorm van mens-zijn. We zouden hem kunnen leren, dat mens-zijn niet alleen een staan in de wereld is, maar ook een staan tegenover de dingen en zichzelf; dat de ene mens op de andere is aangewezen.

Niet zij moeten veranderen, maar wij!

In onze dialoog moeten we hem wel betrekken, al hoeven we geen direkt antwoord te verwachten. Het wordt volgens Metz een andere dialoog dan we gewend zijn: „de dialoog met de zwakzinnige

heeft het karakter van zelfonderzoek waarbij de zwakzinnige de kritische en zwiigende aanwezige is, om niet te zeggen: de examiner. Dit zelfonderzoek moet worden voortgezet, totdat wij ons in hem en hem in ons herkennen.”

★ Ook wij kunnen het antwoord verzuimen en daarmee ons mens-zijn bedreigen.

De geestelijk gehandicapte werd geboren, tot mens-zijn geroepen, maar hij beantwoordde die roep niet zoals wij dat verwachtten: hij kon op die wijze niet antwoorden. Voor hem is het niet mogelijk een grens te overschrijden waar hij niet over heen kan!

Als de ouders merken dat ze het kind niet verder kunnen brengen in hun pogen het een volwaardig menselijk leven te laten leiden, dan hoeven ze zich niet schuldig te voelen, want dan raken ze te emotioneel, te zwaar belast, of ze gaan onder in de zorg en de aandacht voor hun kind.

Ze kunnen dan, in plaats van liefde te geven en het kind met blijdschap te omringen, zo ondergaan in hun zorg, dat het kind de negatieve sfeer aanvoelt. De ouders zetten dan hun venster niet open naar anderen, die mee willen helpen hun kind een fijn leven te geven; bovendien laten ze het venster dicht voor hun eigen kind, dat dan geen blijde toekomst voor ogen heeft.

Dit kind vraagt om ouders, die blij en moedig met hem „mens” willen zijn in de werkelijkheid van zijn bestaan, dat zin heeft, (iets, dat in de toekomst openbaar zal worden) en waar de ouders nú al aan mee mogen helpen om daar inhoud aan te geven!

■ ZINVOL LEVEN EN CHRISTEN-LOUDERS

„Hij die een gift ontvangt, laat de ander toe in zijn wereld, is bereid om hem een plaats in zijn bestaan te geven”

H. J. M. Nouwen

Is er verschil in het bezien van een geestelijk gehandicapt kind? Maakt het uit of het kind geboren is bij christelijke- of niet christelijke ouders?

Beiden ontvangen een kind. De moeilijkheden die zich voordoen bij het tot aanvaardig komen van dit kind, dat geestelijk gehandicapt is, als **MENS**, zijn voor beide ouderparen even groot. Beiden zullen zich afvragen of dit leven menselijk leven is, zodat het een menswaardig bestaan zal hebben op deze aarde. Beiden ontvangen een kind.

De moeilijkheden die zich voordoen bij het tot aanvaarding komen van dit kind, dat geestelijk gehandicapt is, als **GESCHENK**, doen zich slechts voor bij ouders die christelijk willen zijn, omdat zij veelal er van uit gaan dat zij hun kind uit Gods hand ontvangen.

Het leven van hun kind kan voor christen-ouders zinvol zijn wanneer zij bedenken, dat in de toekomst het leven alle zin zal hebben.

De toekomst- en eeuwigheids-waarde die het leven van de geestelijk gehandicapte krijgt, moet voor de ouders een troost zijn; een andere troost is, dat „voor God alle mensen gelijk zijn”, zoals vaak wordt gezegd.

Veel ouders zullen het er moeilijk mee hebben, dat ze daar nú

niets van kunnen bespeuren. Maar zou niet de zin en de uiteindelijk toekomst van alle mensen slechts door openbaring kenbaar worden gemaakt? Veel later zullen we de zin van veel dingen pas bespeuren. Ouders mogen voor hun kind zorgen.

Deze moeilijke taak mogen ze zien als een uitdaging om er in Gods naam goed op te reageren. Door het verdriet en de onmacht heen mogen de ouders van de geestelijk gehandicapte hun blijdschap van het geloof proberen te houden en uit te stralen.

Het venster op de toekomst staat open, al is er een gesloten deur. De toekomst van de geestelijk gehandicapte reikt nog verder dan naar de toekomst op deze aarde; wanneer de ouders het hoofd moedig geheven houden, opwaarts heffen en kijken, hoe hun kind eenmaal alle blijdschap mag hebben die er maar mogelijk is, dan kan het kind, met de ouders!, hier op aarde, — onbewust vaak — iets uitstralen van het geloof, hetgeen bijvoorbeeld ook blijkt uit het hier volgende gedicht van J. Verhaar:

„Zorgenkind”

Mijn kind, toen jij geboren werd, toen was voor ons verborgen dat jij niet als een ander was. Dit gaf eerst later zorgen.

Want uiterlijk was je gezond en was er niets te merken. Maar toen jij allengs groter werd, ging onze vrees versterken.

Jij reageerde niet, zoals wij dat van anderen zagen. Voor ons was deze zware schok in 't eerst moeilijk te dragen.

Toch mochten wij jou, als ons kind, als Gods geschenk ontvangen. Om met dit opgelegde kruis de reis weer aan te vangen.

Jij, met je tere kinderziel, jij hunkert van verlangen naar liefde, die je zelf veel geeft en mag terug ontvangen.

We zijn met jou ontzettend rijk. God heeft dit kruis gegeven om ons te voegen naar Zijn wil. 't Mocht zijn tot eeuwig leven.

We gaan gezamenlijk het pad, met jou steeds in ons midden. Zullen ook voor jouw zieleheil tot God gedurig bidden.

Dit weten wij: God had een doel met jou aan ons te geven; als we uit genade dit verstaan dan kon 't nog zijn tot zegen.

TINEKE VERBURG
Haarlem

1. Wat is eigenlijk menselijk leven?

Deze vraag kwam naar voren naar aanleiding van het gezegde van Prof. Dr. Van den Berg dat leven, dat oneindig lang wordt gerekt, niet zinvol en niet menselijk meer is te noemen. (Zie artikel 'Zinvol leven' in Opbouw van 8 februari j.l.)

2. Geraadpleegde literatuur:

Dr. W. Metz, Onnozel leven. Calenbach, Nijkerk 1972.

Kerknieuws

Bedankt voor Emmeloord: ds J. H. Veefkind te Krommenie.

Ds H. Stolk — Ds H. Stolk te Kampen is door ziekte verhinderd zijn ambtelijke werkzaamheden te verrichten.

Ds J. W. Verheij — Ds J. W. Verheij te 's-Gravenhage-Loosduinen is weer van zijn reis met het hospitaalschip „De Hoop” teruggekeerd.

Ds G. van Keulen — Ds G. van Keulen, die binnenkort afscheid hoopt te nemen van de gemeente te Emmeloord, zal D.V. op zondag 10 maart a.s. bevestigd worden en zijn intrede doen als predikant van de kerk te Leerdam.

Nijverdal — De kerkeraad te Nijverdal heeft besloten het kiesrecht uit te breiden tot alle belijdende leden, zodat nu ook de zusters der gemeente kunnen mee stemmen.

Soemba-Borneo (51) — Ditmaal een informatie over de financiën en wel over 1973. Het is een heel eenvoudige opstelling: ontvangen uit de kring van de kerken en part. ca. f 37.500

uitgegeven als steun aan de kerk van Kananggar voor levensonderhoud van het predikantsgezin en voor salarissen aan Soembanese predikanten en goeroe's, voor opleiding enz. f 17.600
ca. f 40.800

zodat de beschikbare middelen met ongeveer f 3.300 verminderd zijn. Per eind december 1973 bedroegen die nog f 2.900, En voorts is alles, dat t.b.v. het Rende-project nadruppelde, en dat was nog ruim f 4.300, naar Soemba overgemaakt. Dorre cijfers? Helemaal niet! Zeker niet voor een zendingscommissie, die maar moet afwachten, wat er op de giro-afrekeningen staat. En haar penningmeesteresse wil toch graag elke maand de lopende verplichtingen kunnen afdoen. Voor ons in Den Haag-ZW (maar ook voor allen, die dit lezen) zijn het getallen, waarin de samenwerking van 32 kerken gezicht krijgt. Elke giro-overschrijving zegt als het ware: we zijn blij, op deze manier iets te mógen doen voor de broederschap van onze Heer op Soemba en Borneo. Vergeleken met 1972 waren de ontvangsten meer dan 1½ maal zo

groot en daardoor konden we ook de (extra) sociale lasten, die we ten behoeve van het gezin Goossens op ons namen, voldoen (de emeritaatsvoorziening, de premie AOW en AWW). En bovendien hebben we f 5.000 naar Soemba overgemaakt als reserve, voor het geval bankverbindingen tijdelijk zouden zijn verbroken. Dat kon allemaal, dank zij de goede Hand van onze Vader. HIJ zorgde er voor en Hem zij de lof! Noteert u het gironummer van de zendingscommissie van de Gereformeerde kerk van 's-Gravenhage-ZW 1768194. We hopen dat het dikwijls dienst zal doen.

Verantwoording van particuliere giften van 23 aug. 1973 t/m 23 jan. 1974

In bovengenoemde periode werd ontvangen van: GEA te H. 25,—; ABvW te V. 4,— (5x); JHB te Z. 10,— (5x); MJB te D. 25,— (2x); Mw. Gr.B. te M. 15,— (5x); Mw. TB-B te M. 15,— (5x); Mw. RB-S te G. 25,— (3x); LCvdB te S. 100,—; Mw. LvdB-V te D. 25,— (2x); JB te W. 25,— (2x); GJC te O. 50,—; ZvD te E. 25,—; RGvD te Z. 10,—; Mw. JE te B. 75,—; Mw. CG-H te A. 50,— (4x); Mw. JAAK te L. 50,—; PK te G. 25,—; JK te A. 10,—; HL te A. 50,—; HN te L. 50,— (3x); NN 25,—; JO te W. 25,—; SS te O. 15,—; DS te W. 26,25; LFV te s'-G. 200,—. S.O.S. afd. Schiedam-Vlaardingen 75,—; Met.Fabr. S. te W. 1000,—.

Ook nu weer allen heel hartelijk dank. Blijft u ook in 1974 een bijdrage voor de Soembanese Kerken overmaken? Girono. 1768194 t.n.v. Zendingscommissie Geref. Kerk van 's-Gravenhage-ZW. De penningmeesteresse

Nieuws uit breder kring

Een nieuw blad „Credo” is de naam van het nieuwe maandblad van het confessioneel gereformeerd beraad (CGB). Midden februari verschijnt het eerste nummer. De redaktie wordt gevoerd door dr B. Wentsel te Den Haag, ds M. P. van Dijk te Nunspeet en drs H. G. Leih te Kampen. Het CGB wil met dit blad „een gezond kerkelijk besef bevorderen, zonder ook maar in het minst kerkistisch te zijn.” Men wil via dit nieuwe blad „mede de kerkelijke vergaderingen steunen bij het bewaren van het belijdend karakter van de gereformeerde kerken (syn.)”.

Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden Beide commissies hopen weer samen te vergaderen op zaterdag 16 febr. 1974 des v.m. 10 uur in één der lokalen van de Brinklaankerk te Apeldoorn. Deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen van beide kerken zijn tevens uitgenodigd om deze vergadering bij te wonen. Kerkeraden of militairen die stukken op het agendum geplaatst wil-

len hebben kunnen deze indienen voor 15 februari a.s. bij de secretaris: H. J. Bosch. Hekselbrink 83, Enschede, eventueel telefonisch 05420-62272. De eerstvolgende reis van een C.O.G.M.A.-team langs alle militaire garnizoenen en luchtmachtbases te W.-Duitsland, in samenwerking mer de werkcommissie „Buitenland” van de Chr. Geref. kerken, zal gehouden worden D.V. in de week van 9 tot en met 16 maart a.s. De reis zal gemaakt worden door: Ds H. v. d. Veen van Ede en oud. H. J. Bosch van Enschede-Z., voor wat onze kerken betreft, voor de Chr. Geref. kerken zullen meereizen: Ds C. Langbroek, legerpredikant te Veenendaal en oud. J. Koning te Enschede-O.

Aanvankelijk was aangezocht Ds H. Stolk van Kampen, doch deze moest tot zijn spijt wegens ziekte de gemaakte afspraak annuleren. We hebben echter tot onze vreugde een goede plaatsvervanger gevonden in Ds H. v. d. Veen (legerpredikant te Ede). Ds H. v. d. Veen hoopt op zondag 10 maart a.s. het Woord te bedienen op de luchtmachtbases te Blomberg (Detmold) W.-Duitsland. Ds C. Langbroek hoopt hetzelfde te doen op zondag 10 maart a.s. te Hessisch-Oldendorf (Hameln) W.-Duitsland. **Kerkeraden en ouders van militairen** worden dringend verzocht na te gaan of nog namen en adressen van militairen c.q. militaire gezinnen en of alleenstaanden, dienen te worden doorgegeven.

Kerstgroet. Tijdens de kerstdagen ontvingen al onze, bij ons bekend zijde militairen, buiten onze landsgrenzen een kerstgroet in de vorm van een tweetal boeken.

„Opbouw”. Dank zij de hulp van onze geachte Professor C. Veenhof is het mogelijk gebleken, dat thans in alle militaire tehuizen in West-Duitsland het weekblad „Opbouw” op de leestafel ligt.

En weer „Opbouw”. Voorts werd aan alle legerpredikanten in West-Duitsland een jaarabonnement op het weekblad „Opbouw” aangeboden namens COGMA. We hopen ook op deze wijze in de militaire dienst opbouwend bezig te zijn.

Vooruitzien. En voor degene die reeds ver vooruit willen zien: De tweede COGMA-reis 1974 vindt plaats van 8 tot en met 14 juni 1974. Ds H. Schuurman van Neede hoopt op zondag 9 juni 1974 het Woord te bedienen op de luchtmachtbases te Hesepe/Bramsche (kreis Osnabruck) West-Duitland.

Nog verder vooruitzien. Ds C. Bakker van Enschede-Z. hoopt op zondag 16 juni 1974 het Woord te bedienen op de luchtmachtbases te Schöppingen (grensgebied) West-Duitsland.

En tot slot. De derde C.O.G.M.A.-reis 1974 zal plaats vinden in okt.-nov. 1974.

De geplande reizen kunnen echter dan alleen aan het gestelde doel beantwoorden, als het C.O.G.M.A. beschikt over adressenmateriaal. Hiervoor zijn: **nogmaals**, kerkeraden en ouders verantwoordelijk.

Namens C.O.G.M.A.
H. J. Bosch, secr.
Hekselbrink 83, Enschede.

Wij zoeken voor zo spoedig mogelijk

een goede hulp

die in een eenvoudig moederloos gezin, de volledige moedertaak op zich wil nemen.

Inlichtingen en/of aanbiedingen onder nr. 152 bureau Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

Meisje, 28 jaar, wonende oosten des lands, zoekt

reisgeno(o)t(e)

voor vakantie naar Schotland, 13-27 juli, event. ander reisdoel. Wie schrijft eens?

Brieven onder nr. 162 bureau Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

Drukkerij „Steenbergen“

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerwerk

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Plaats uw familieberichten in dit blad

Redactieleden	Adres van de Redactie	Advertenties en druk	Abonnementsprijs:	Geref. Persvereniging „Opbouw”
Ds H. Amelink	Ds H. Amelink,	Drukkerij	f 22,50 per jaar	Abonnementenadministratie Rotterdamse Rijkweg 174, Rotterdam-8 Tel. 010 - 153535 Giro 40.49.45
Ds G. Janssen	Lekdijk 82 b,	„Steenbergen”,	f 11,75 per halfjaar	
Drs H. de Jong	Langerak (Z.-H.)	Slotlaan 220, Zeist.	f 6,15 per kwartaal	
D. W. L. Milo	Tel. 0 1843 - 232	Tel. 0 3404 - 12452	Buitenland: Europa en zeepost f 30,—;	
Prof. C. Veenhof			Luchtpost f 50,—	
Drs H. E. S. Woldring	Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.			